

Коваленко Дмитро Анатолійович,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

**ПРИМУШУВАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ОБ'ЄКТИВНОЇ
СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО
СТ. 386 КК УКРАЇНИ**

Щодо посягання, передбаченого ст. 386 КК України «Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку», то підкуп є однією з форм вказаного злочину, що безпосередньо передбачена у диспозиції ч. 1 ст. 386 КК – ... підкуп свідка, потерпілого чи експерта з тією самою метою... Аналізуючи саме цю форму вказаного злочину проти правосуддя, необхідно зазначити, що з урахуванням етимології слова «підкуповувати», а також у контексті використання відповідного терміна у диспозиціях статей Особливої частини КК України виокремимо такі істотні ознаки цього поняття. Підкуп вчиняється щодо фізичної особи. У разі передавання певної винагороди за вчинення дій юридичною особою підкуповують фізичних осіб, які володіють ними або працюють у них. Щодо ст. 386 КК України це свідок, потерпілий, експерт. Інші учасники провадження не можуть бути потерпілими від цього злочину. За допомогою підкупу застосовується вплив на особу, яку підкуповують. Досягнення домовленості між особою, яка підкупує, та особою, яку підкуповують, виникає до виконання дій на користь першої особи. Безпосередня передача певних цінностей, надання послуг відбувається або до, або після ув'язнення особи, яку підкуповують. Якщо предмет підкупу передається до моменту вчинення таких дій, то він називається попереднім підкупом, а якщо після – підкупом-винагородою. Суб'єктом підкупу може бути лише фізична особа. При цьому він може передаватися як безпосередньо нею, так і за допомогою посередника. Така особа може представляти інтереси юридичної особи, керувати нею або входити до складу керівного органу чи підрозділу. Тобто підкуп може вчинятися як у своїх інтересах, так і в інтересах третіх осіб

Примушування – це такий психічний вплив на свідомість та волю осіб, зазначених у ст. 386 КК, який спрямований на схилення їх до відмови від давання або до давання завідомо неправдивих показань чи висновку і здійснюється шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна або розголошенням відомостей, що ганьблять потерпілого чи його близьких родичів. Такі способи примушування, як погроза насильством, знищенням майна, охоплюються ознаками

ст. 386 КК, а примушування шляхом погрози вбивством (за наявності реальних підстав побоюватися її здійснення) утворює ідеальну сукупність злочинів, передбачених ст. 386 КК і відповідною частиною ст. 129 КК. За сукупністю слід кваліфікувати і погрозу вбивством щодо свідка, потерпілого, експерта або їх близьких родичів, яка висловлювалася з мотивів помсти за раніше надані показання чи висновок. Погроза розголошенням відомостей, що ганьблять потерпілого чи його близьких (шантаж), кваліфікується лише за ст. 386 КК і є залякуванням розголошенням таких відомостей, які, на думку самого потерпілого, принижують його честь та гідність і які він бажає зберегти у таємниці.

Перелік форм примушування, зазначених у ст. 386 КК, є вичерпним і тому тільки їх використання винним свідчить про наявність складу злочину, передбаченого саме цією статтею КК. Якщо ж до відмови від давання чи до давання завідомо неправдивих показань або висновку особу схиляють в інший спосіб (наприклад, шляхом умовлянь або залякувань виселенням із квартири, розірванням шлюбу тощо), вчинене кваліфікується не за ст. 386 КК, а як підбурювання (ч. 4 ст. 27 КК) до злочину, передбаченого ст. 384 або ч. 1 ст. 385 КК. Як примушування, так і підкуп, про які йдеться в ст. 386 КК, є по суті також спеціальними видами підбурювання до відмови від давання або до давання завідомо неправдивих показань чи висновку, але з урахуванням того, що вони виділені у самостійний склад злочину, їх вчинення охоплюється ознаками ст. 386 КК і додаткової кваліфікації не потребує.

Якщо через примушування свідок чи експерт відмовилися від давання показань чи висновку або ці самі особи, а також потерпілий дали завідомо неправдиві показання чи висновок, то їх відповідальність за ч. 1 ст. 385 або за ст. 384 КК настає за умови, якщо відсутні підстави для застосування статей 39–41 КК.

Доцільно, на наш погляд, доповнити ч. 1 ст. 386 КК України словами «Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку, розголошення відомостей, які можуть спричинити істотну шкоду правам і законним інтересам потерпілого або його близьких, а також до давання завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, або підкуп свідка, потерпілого чи експерта з тією самою метою, а також погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок».